

Biomi 1

BI1

6. Muuntelu

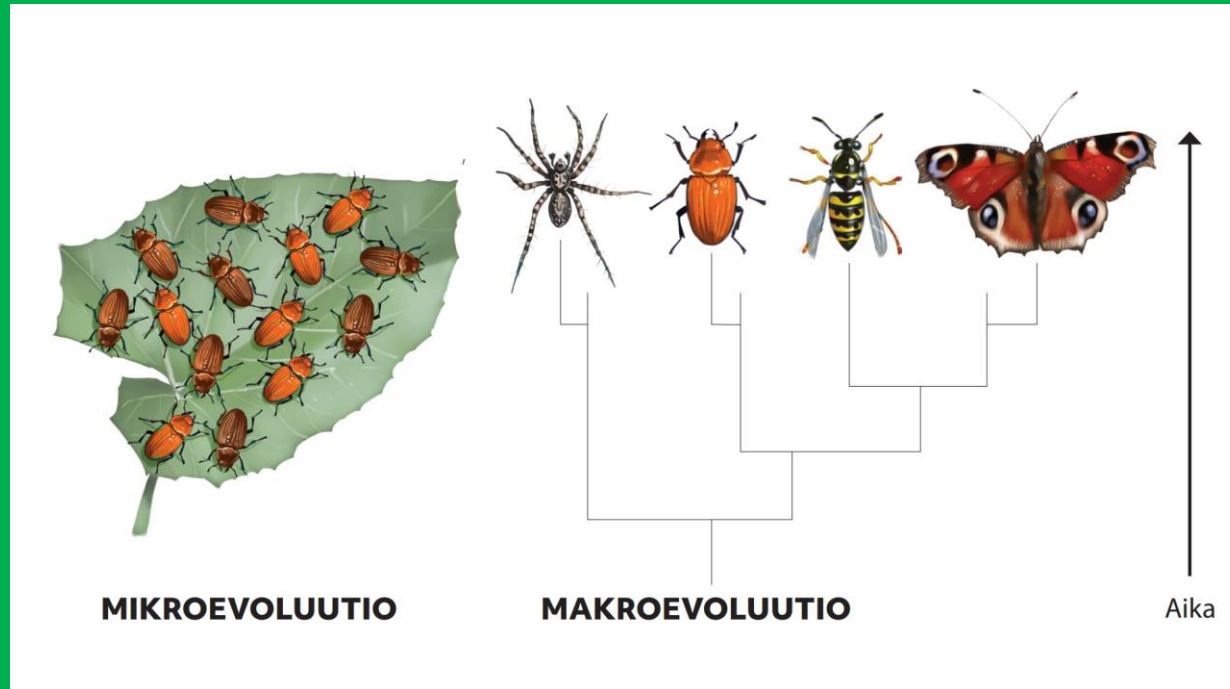
Luvun tavoitteet

- ymmärtää geneettisen muuntelun merkitys evoluutiossa
- oppia, mitkä tekijät aiheuttavat geneettistä muuntelua
- ymmärtää ympäristön aiheuttaman muuntelun rooli yksilön selviytymiselle

EVOLUUTIO

= populaation ja lajin perinnöllinen muuttuminen sukupolvien kuluessa

MIKROEVOLUUTIO

= evoluutio
populaatio- ja
lajitasolla

MAKROEVOLUUTIO

= evoluutio lajitasoa
suuremmalla tasolla

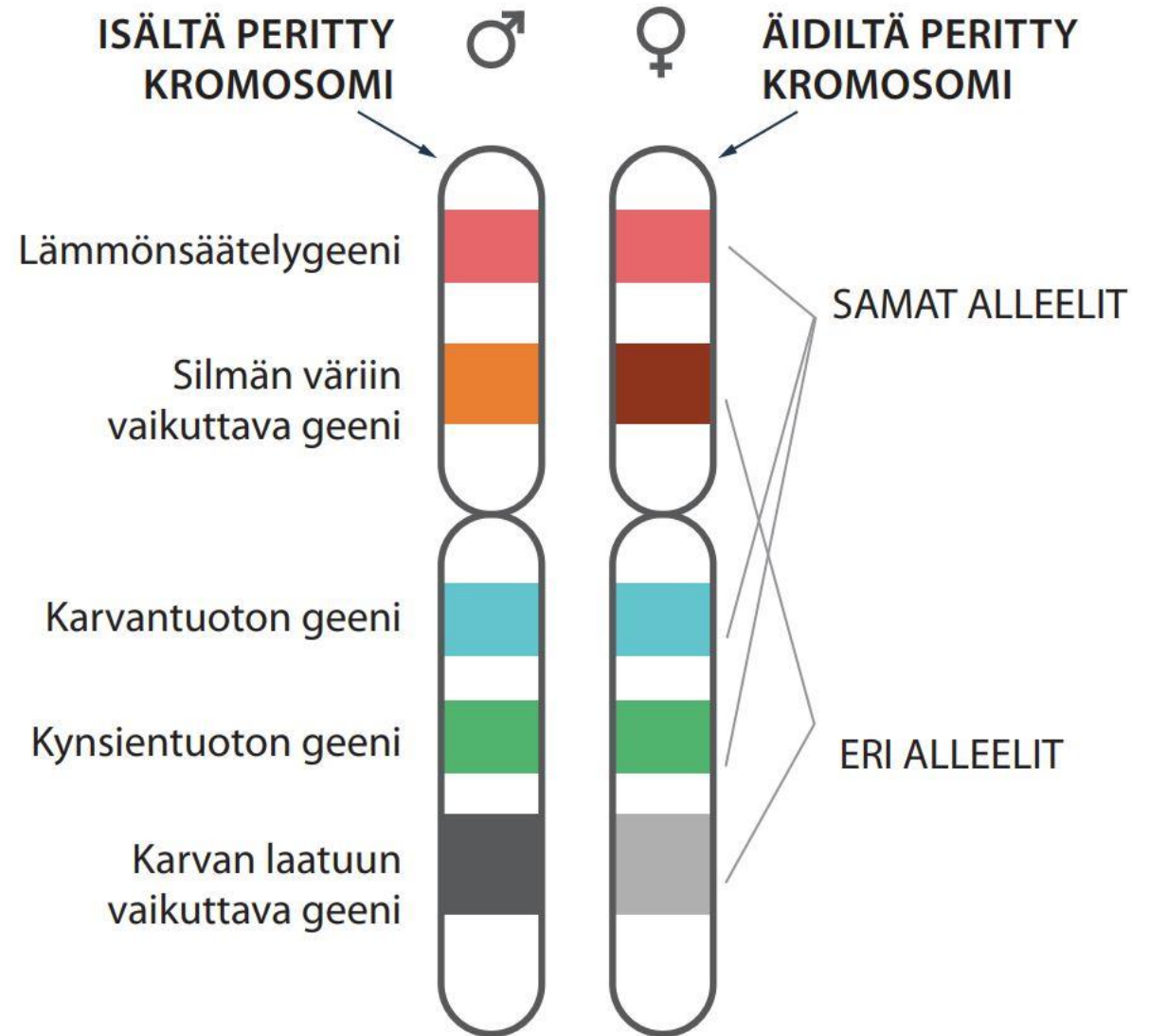
Geenit ja alleelit

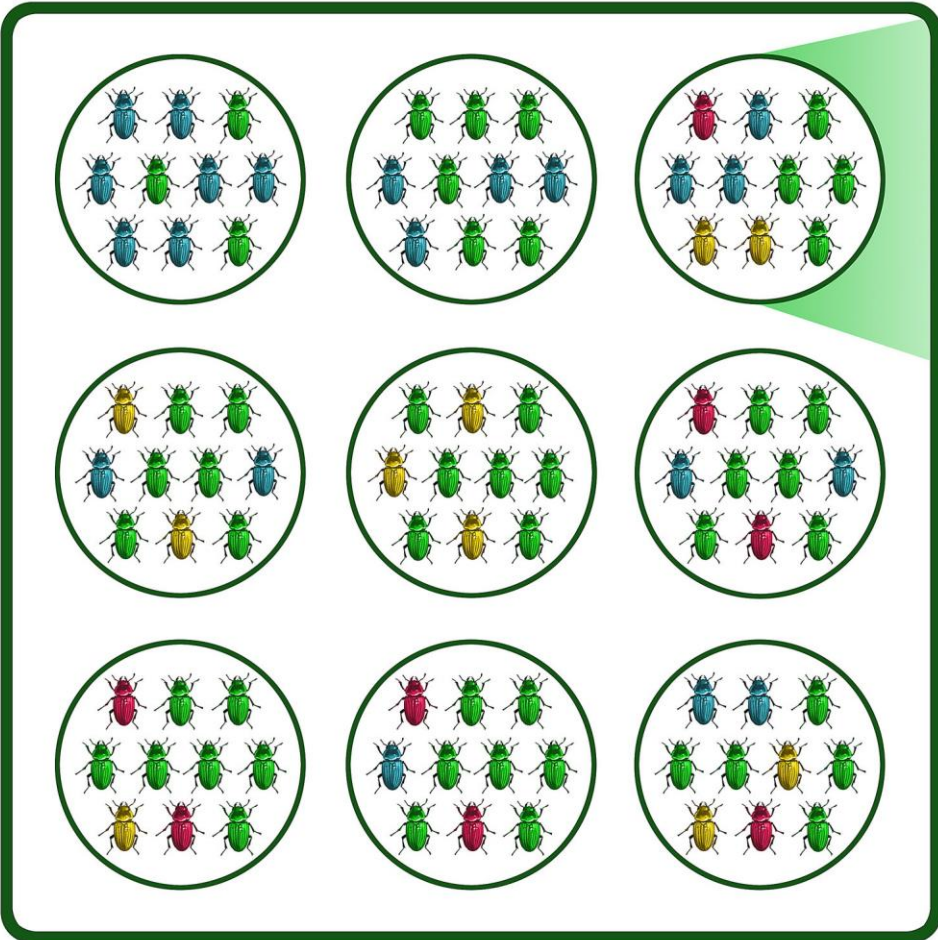
- Lajin yksilöillä on samat kromosomit geeneineen
- Suvullisesti lisääntyvillä eliöillä jokaista kromosomia kaksi = **vastinkromosomipari**
- Kaikista geeneistä voi esiintyä eri muotoja eli **alleleja**
- Vastinkromosomeissa voi olla geenistä samat tai eri alleelit

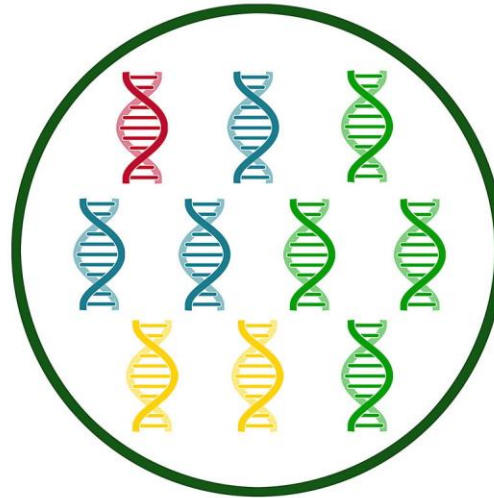
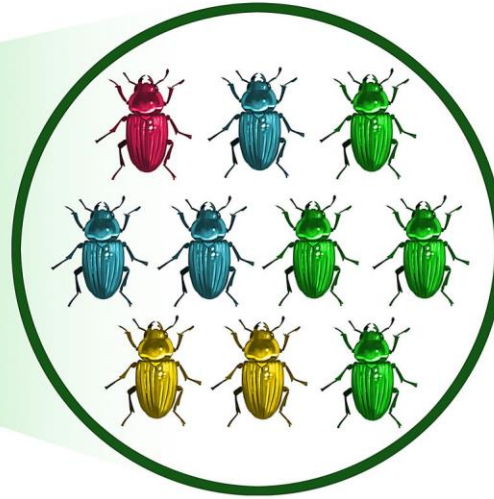
VASTINKROMOSOMIT

LAJI

POPULAATIO

GEENIPOOLI

Populaatio ja geenipooli

- Laji muodostuu populaatioista
- Populaatio on lajin lisääntymisyksikkö
- Geenipooli muodostuu populaation kaikkien yksilöiden geneistä alleeleineen

Muuntelu

= populaation sisällä esiintyvä vaihtelu jonkin ominaisuuden suhteen

- Mitä enemmän populaatiossa on erilaisia yksilöitä, sitä enemmän siinä on muuntelua
- **Muuntelu on evolution perusta:** Erilaiset yksilöt lisäävät todennäköisyyttä, että populaatio voi sopeutua erilaisiin oloihin.
- Populaatio, jossa on vähän muuntelua, on helposti vaarassa hävitä

Genotyyppi ja fenotyyppi

GENOTYYPPI

= yksilössä olevat geenit
alleeleineen

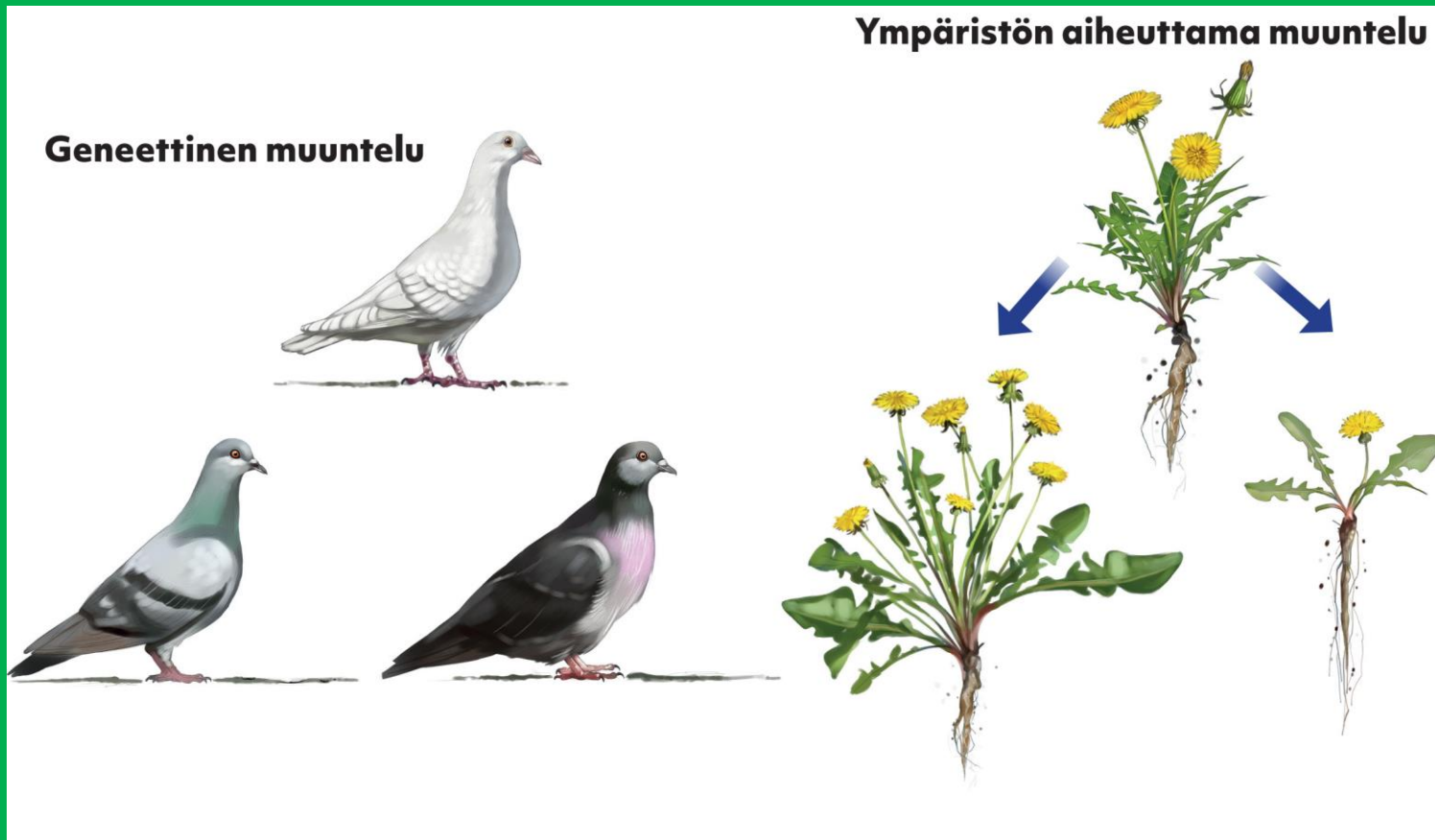
Määrää perustan ja rajat elion
ominaisuuksille.

FENOTYYPPI (eli ilmiasu)

= yksilössä ilmenevät ominaisuudet
Fenotyyppiin vaikuttavat sekä
genotyyppi että elinalueen
ympäristötekijät.

Muuntelu jaetaan syntyvän mukaan

Yksilöiden väliset erot ovat seuraus eroista genotyypeistä: Yksilöt eroavat alleeleiltään.

Yksilöiden väliset erot ovat seuraus eroista elinympäristöistä.

GENEETTISTÄ MUUNTELUA AIHEUTTAVAT

geenimutaatiot

geenivirta

suvullinen lisääntyminen

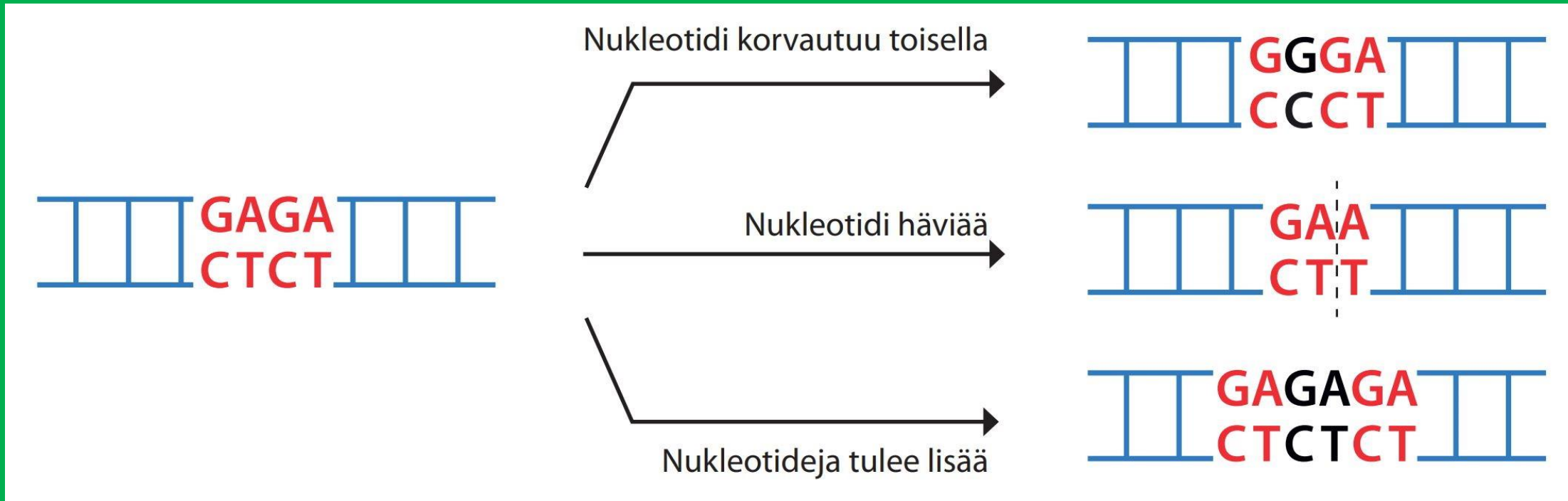

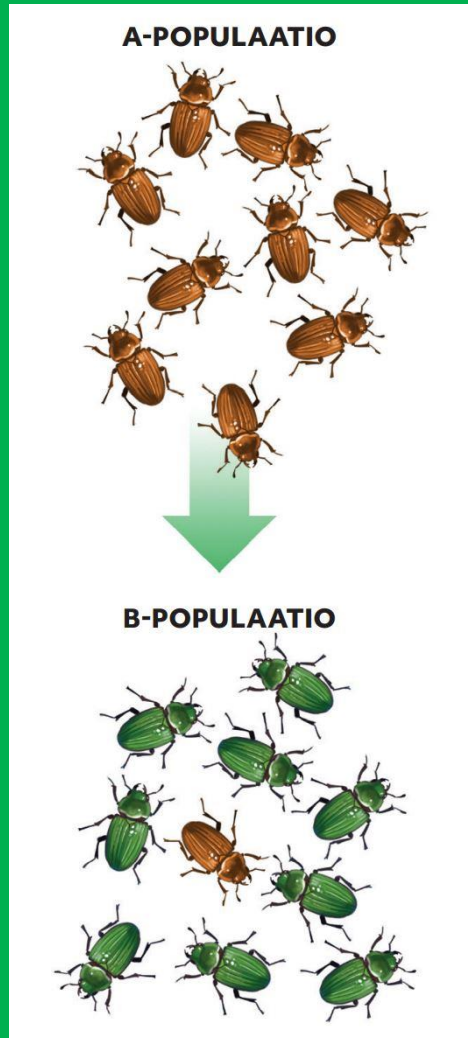
GENEETTISTÄ MUUNTELUA TUOTTAVAT TEKIJÄT

A) Geenimutaatiot

- Tuottavat geneistä uusia alleeleja
- Evoluution perusta.

B) Geenivirta

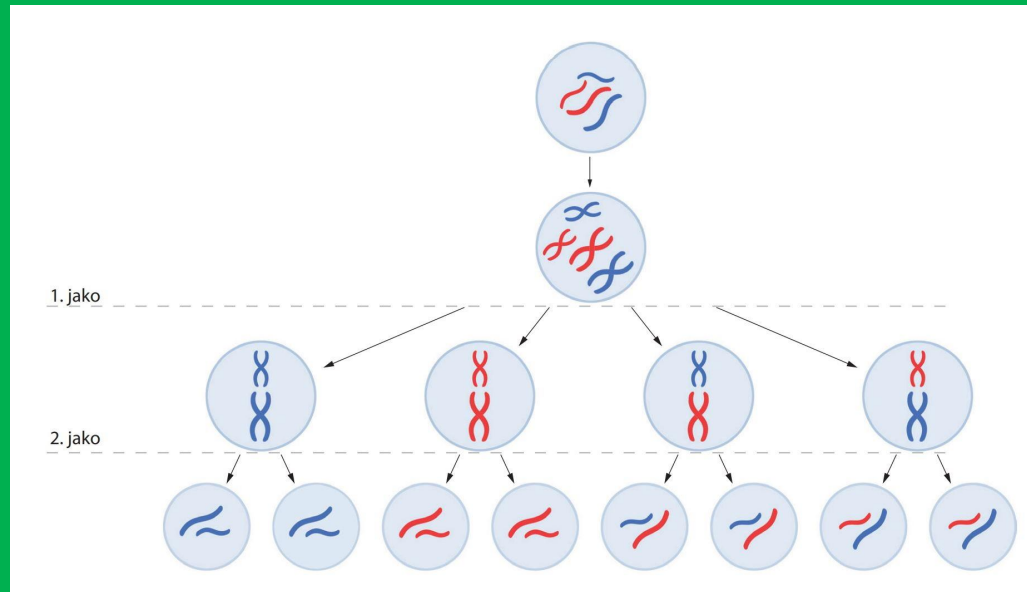
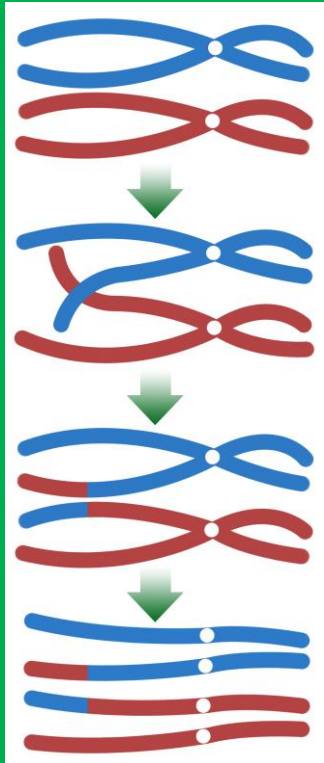
- Populaatioiden välillä voi esiintyä muuttoliikettä
- Kutsutaan geenitasolla geenivirraksi
- Alleelit siirtyvät geenipoolista toiseen:
 - Uudet alleelit lisäävät populaation geneettistä muuntelua.
 - Geenipoolien väliset erot tasoittuvat, joten laji pysyy geneettisesti yhtenäisempänä.

C) Suvullinen lisääntyminen

- Tuottaa geneettistä rekombinaatiota (eli perimän uudelleenjärjestymistä)
→ Alleeleista syntyy uudenlaisia yhdistelmiä jälkeläisiin

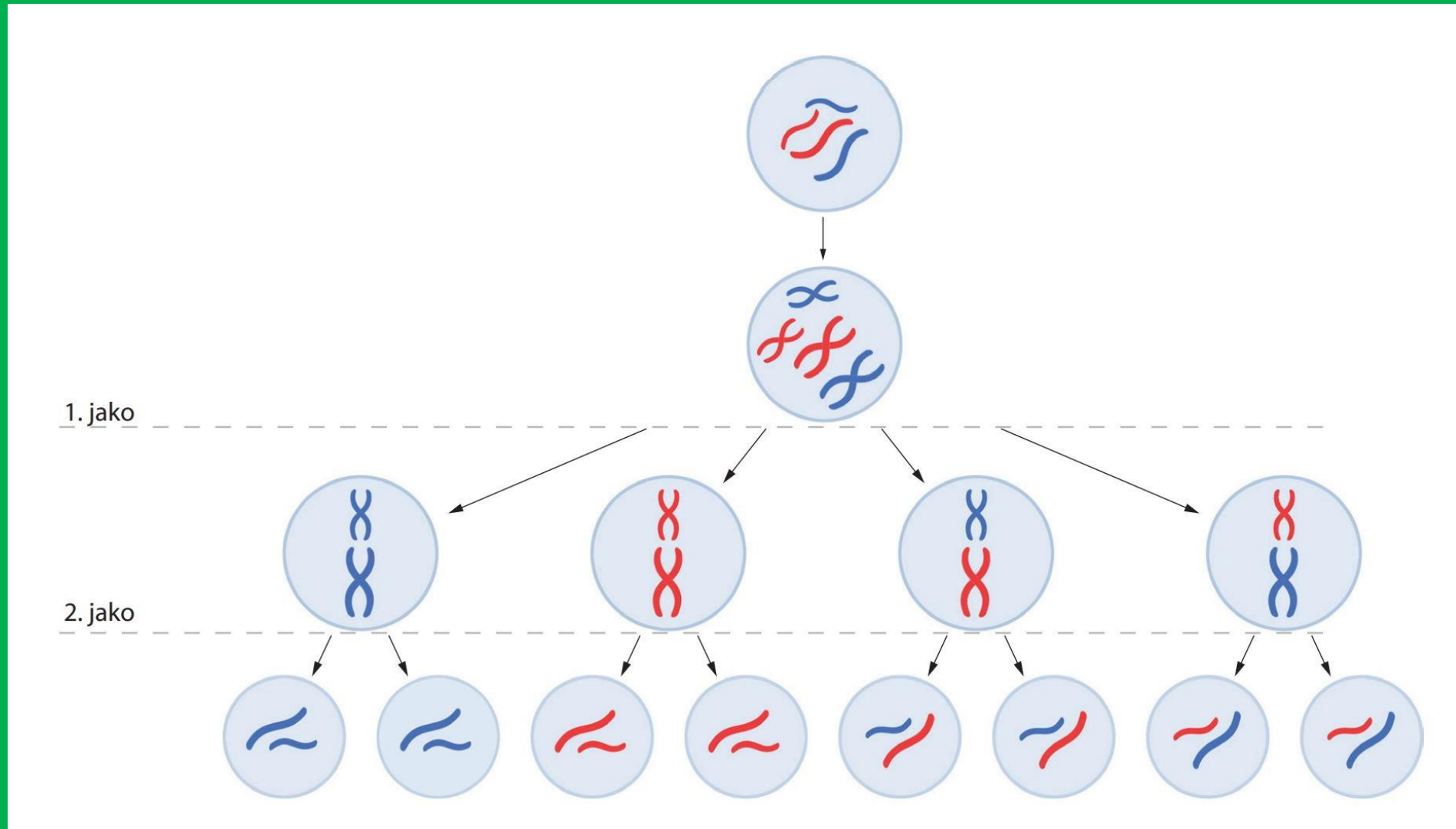

a) **Tekijäinvaihdunta:**
vastinkromosomit
vaihtavat osia keskenään.

b) Kuhunkin sukusoluun päätyy
sattumanvaraisesti vain toinen
vastinkromosomeista

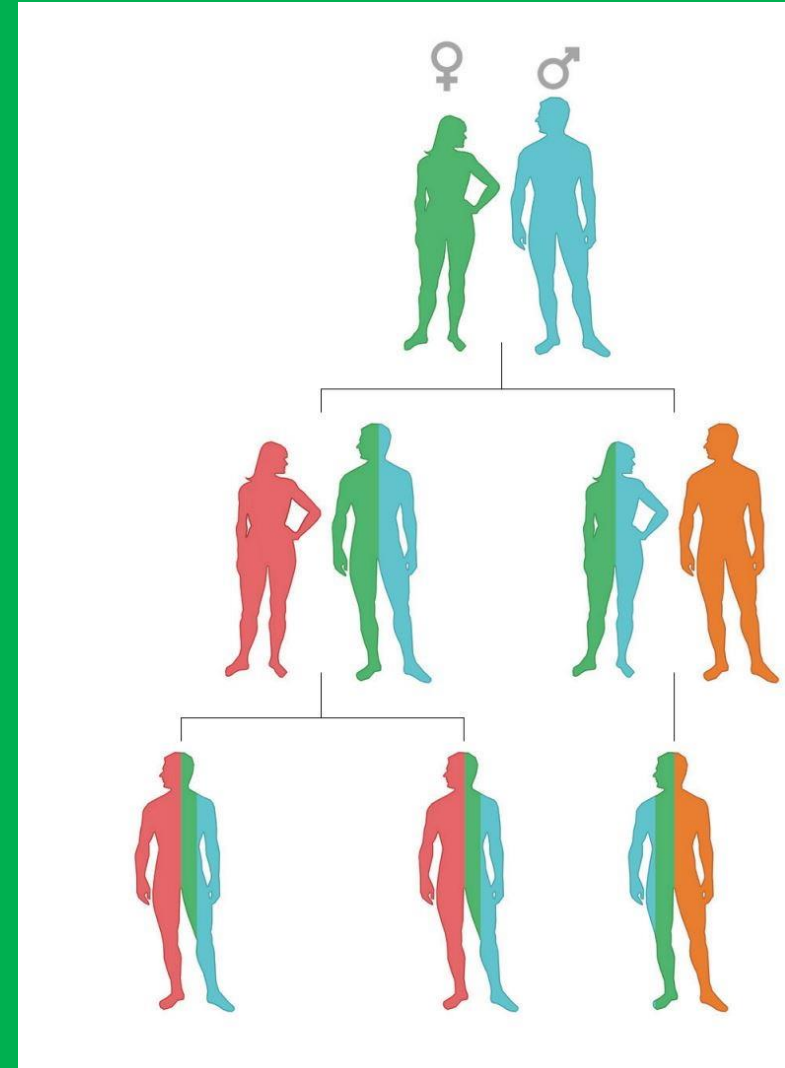
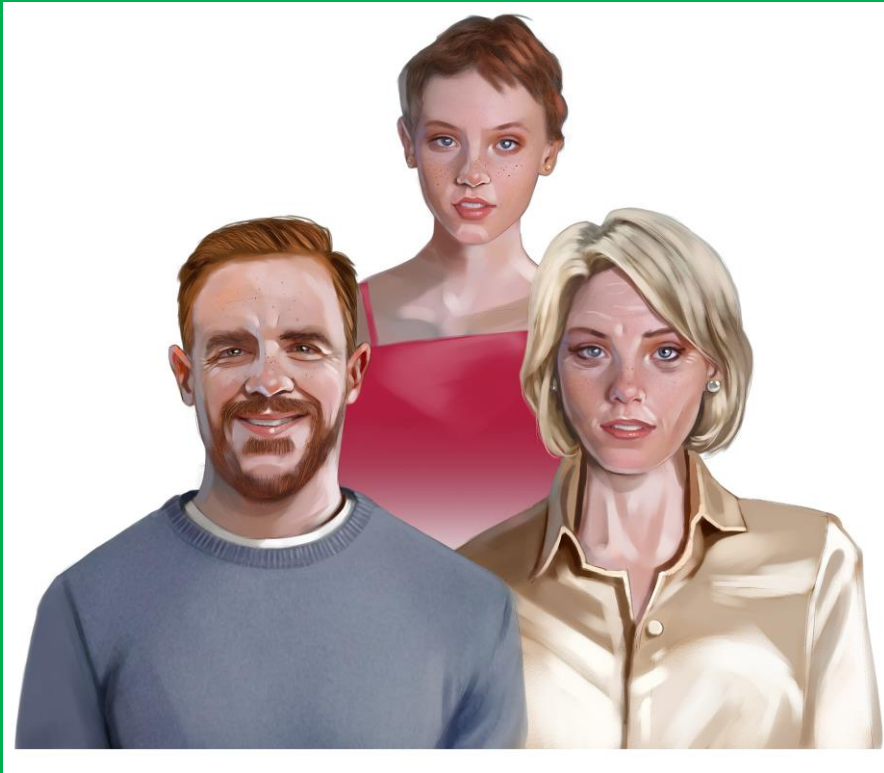
c) **Hedelmöityksessä** kahden
yksilön sattumanvaraisesti
valikoituneet sukusolut yhtyvät.
Syntyy kromosomistoltaan
uudenlainen jälkeläinen.

Vastinkromosomien sattumanvarainen jakautuminen meiosisissa sukusoluihin

Geneettisen rekombinaation ilmeneminen:

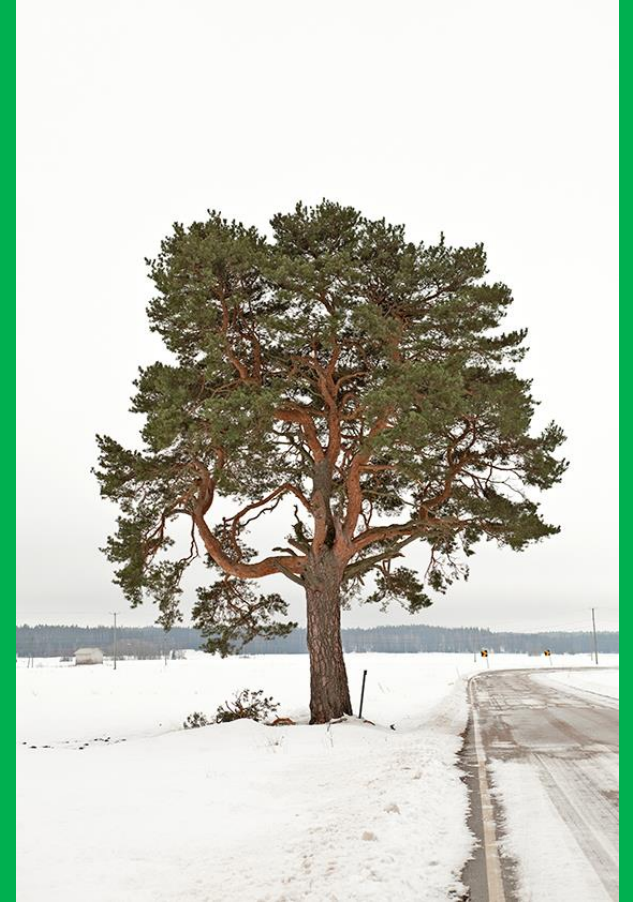
Populaation yksilöiden perimä järjestyy joka sukupolvessa uudennlaisiksi yhdistelmiksi.

→ jälkeläinen on uudenlainen yhdistelmä vanhemmilta perimistään vastinkromosomeista ja alleeleista

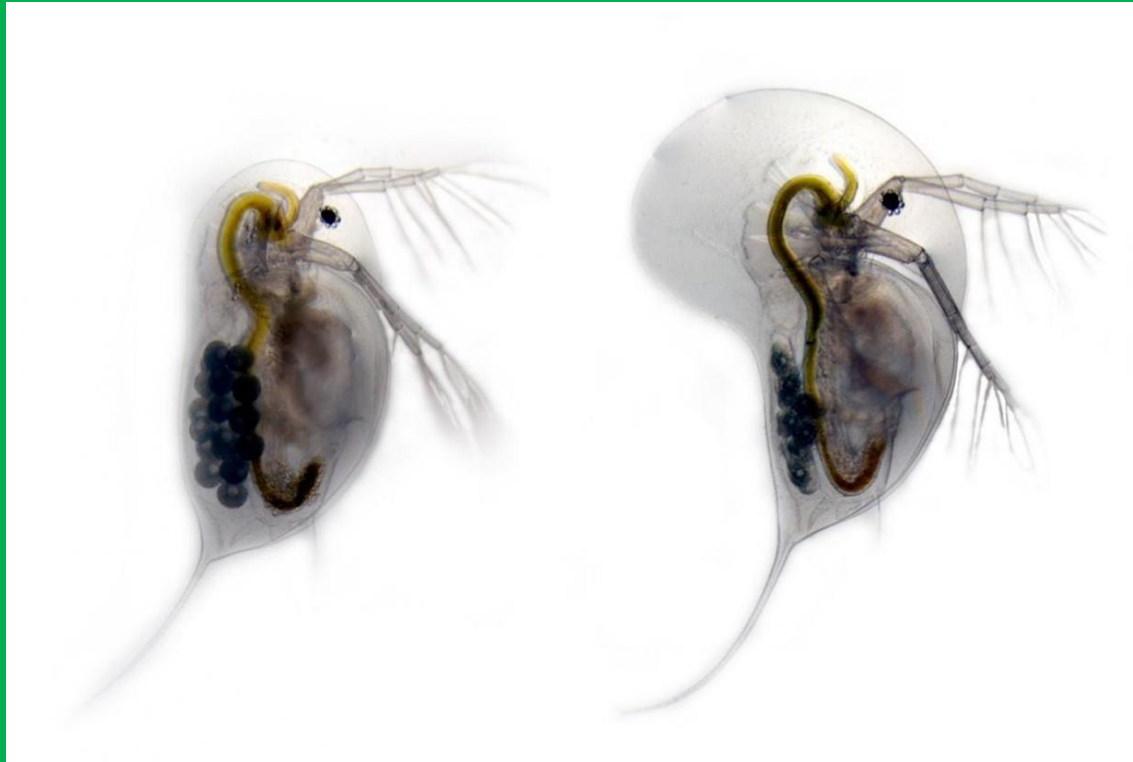

Esimerkki: Ympäristön aiheuttamaa muuntelua männyllä

Esimerkki: Ympäristön aiheuttamaa muuntelua vesikirpuilla

Petojen tuottamia yhdisteitä elinympäristössä yksilönkehityksen aikana
Vesikirpuille kehittyy suojarakenteita petoja vastaan:

Daphnia longicephala

Vasen: ei petoja elinympäristössä
Oikea: on petoja

Daphnia lumholtzi

Vasen: ei petoja elinympäristössä
Oikea: on petoja